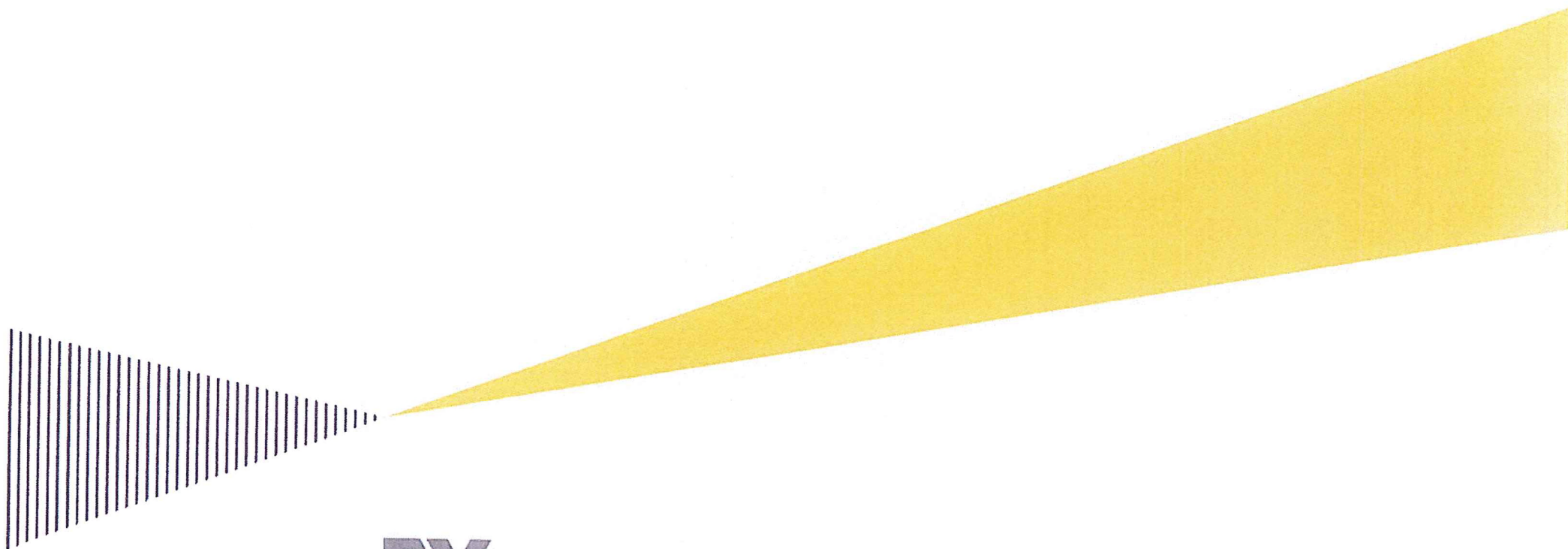

Gemeente Veldhoven Uitkomsten controle en overige informatie 2013

Rapportage aan de gemeenteraad

EY

Building a better
working world

Ernst & Young Accountants LLP
Prof.Dr.Dorgelolaan 12
5613 AM Eindhoven
Postbus 455
5600 AL Eindhoven

+31 88 407 10 00
+31 88 407 48 00
ey.com

Gemeenteraad van de gemeente Veldhoven
Postbus 10101
5500 GA VELDHOVEN

Eindhoven, 25 april 2014

9J8JHV/BS/rb/29389017

Behandeld door:
drs. B. Smeenk RA

Uitkomsten controle en overige informatie 2013

Geachte leden van de raad,

Het doet ons genoegen u verslag uit te brengen omtrent de uitkomsten van onze accountantscontrole van de jaarrekening van de gemeente Veldhoven.

Wij willen u over de volgende onderwerpen informeren:

- ▶ Uitkomsten jaarrekeningcontrole
- ▶ Kwaliteit beheersorganisatie
- ▶ Onafhankelijkheid en controleproces

Wij hebben de kernpunten van ons verslag opgenomen in het hoofdstuk *Kernpunten*.

Onze controle is gericht op het vormen van een oordeel omtrent de jaarrekening over 2013. Bij de uitvoering van onze controle ondervinden wij de volledige medewerking en ondersteuning van de medewerkers van de gemeente Veldhoven.

De mogelijkheid om een open en eerlijke dialoog met u als lid van de gemeenteraad te voeren, vormt een essentieel onderdeel van het controleproces, evenals van de algehele corporate governance. Wij waarderen deze mogelijkheid om de inzichten die uit onze controle voortkomen met u te kunnen delen.

De controlebevindingen zijn d.d. 11 april 2014 besproken met de portefeuillehouder financiën, de gemeentesecretaris en de concerncontroller. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Veldhoven.

Ernst & Young Accountants LLP is een limited liability partnership opgericht naar het recht van Engeland en Wales en geregistreerd bij Companies House onder registratienummer OC335594. In relatie tot Ernst & Young Accountants LLP wordt de term partner gebruikt voor een (vertegenwoordiger van een) vennoot van Ernst & Young Accountants LLP. Ernst & Young Accountants LLP is statutair gevestigd te Lambeth Palace Road 1, London SE1 7EU, Verenigd Koninkrijk, heeft haar hoofdvestiging aan Boompjes 258, 3011 XZ Rotterdam, Nederland en is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel Rotterdam onder nummer 24432944. Op onze werkzaamheden zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin een beperking van de aansprakelijkheid is opgenomen.

Wij stellen het op prijs een en ander persoonlijk toe te lichten of eventuele vragen omtrent deze of andere met de controle verband houdende zaken te beantwoorden.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. M.H. de Hair RA
Externe accountant

Inhoudsopgave

Kernpunten	4	Onafhankelijkheid en controleproces	28
Kernpunten uit onze rapportage	5	Onafhankelijkheid	29
Uitkomsten jaarrekeningcontrole	8	Ons controleproces	30
Conclusie van de controle	9	Bijlage	
Onze analyse van het resultaat 2013	10	SiSa-bijlage	
Grondslagen van financiële verslaggeving	14		
Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle	16	Totaal aantal pagina's in dit rapport: 35	
Kwaliteit beheersorganisatie	23		
Interne beheersmaatregelen	24		
Rechtmatigheidsbeheer	26		

Kernpunten

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Conclusie van onze controle	Er resteren geen ongecorrigeerde controleverschillen voor de jaarrekening 2013. Wij verstrekken dan ook een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2013. Dit betekent dat het jaarverslag en de jaarrekening 2013 zijn ingericht in overeenstemming met het BBV en de in de jaarrekening opgenomen balans en toelichting en rekening van baten en lasten een getrouwe weergave zijn van de financiële positie en baten en lasten van de gemeente Veldhoven.
	De jaarrekening is rechtmatig	Wij hebben bij de jaarrekening van de gemeente Veldhoven een goedkeurende verklaring afgegeven met betrekking tot de rechtmatigheid. Dit betekent dat de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2013 in overeenstemming zijn met de relevante wet- en regelgeving.
	Toelichtende paragraaf	Wij voorzien de controleverklaring van een toelichtende paragraaf. Deze toelichtende paragraaf verwijst naar de toelichting in uw jaarrekening rondom de waardering van de in exploitatiegenomen gronden. De toelichting gaat in op de onzekerheden ten aanzien van deze schattingen aangaande de waardering en de gevoeligheid van de uitgangspunten. Deze toelichtende paragraaf heeft tot doel de gebruiker van de jaarrekening te wijzen op deze risico's en de onzekerheden en de mogelijke invloed van deze zaken op de financiële positie van de gemeente.
	Geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage	Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de <i>Nota verwachtingen accountantscontrole 2013</i> . Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.
	Belangrijkste controleverschillen	In het hoofdstuk <i>Conclusie</i> van de controle is een overzicht opgenomen van de door ons geconstateerde controleverschillen, welke de rapporteringstolerantie overschrijden.
	Belangrijke voorwaarde: ongewijzigde vaststelling	Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Uitkomsten jaarrekeningcontrole	Algemeen financieel beleid	Het boekjaar 2013 is afgesloten met een resultaat na bestemming ter hoogte van € 3,3 miljoen positief, ten opzichte van een begroot resultaat ter hoogte van € 0,8 miljoen. Mogelijke risico's uit hoofde van het grondbedrijf en de komende rijksdecentralisaties, kunnen gezien de financiële positie in theorie worden opgevangen. Het blijft echter zorg deze nauwgezet te blijven monitoren.
Bestuurlijke aandachtspunten	Onze visie op 2014	Onze controle heeft geresulteerd in een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2013. Naast onze certificerende functie hebben wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de gemeente Veldhoven het afgelopen jaar over tal van onderwerpen geïnformeerd. Voor het komende jaar vinden wij het, gelet op het voorgaande, belangrijk dat de gemeente Veldhoven prioriteit geeft aan de volgende onderwerpen/bevindingen/adviezen.
	Grondexploitaties	Ondanks het feit dat er hele kleine tekenen van herstel in de woningmarkt waar te nemen zijn, blijven gemeenten problemen ondervinden van de stagnatie in de vastgoed en woningmarkt. Uw gemeente heeft voor € 131,6 miljoen aan grondexploitaties op haar balans geactiveerd. Wij hebben tijdens onze controle vastgesteld dat deze waardering juist is, maar wel forse onzekerheden bevat. Wij benadrukken dat gezien deze onzekerheden in de markt, de ontwikkeling in de rente en de project specifieke risico's, het noodzakelijk blijft om de grondexploitaties zeer nauwgezet te blijven volgen. Voor de gemeente Veldhoven spelen met name voor de projecten Zilverackers drie dorpen en Habraken dergelijke risico's. Vanaf pagina 17 gaan wij nader in op uw grondpositie.
	Weerstandsvermogen	De gemeente Veldhoven kent een vermogenspositie ter hoogte van € 77,2 miljoen. Hiervan wordt € 45,6 miljoen aangehouden in de algemene reserves, waar ook de risicoreserves onderdeel van uit maken. Gezien de grote omvang van de grondexploitaties en de aanwezige onzekerheden adviseren wij u nauwgezet deze vermogenspositie te volgen. Een van de initiatieven die recent is opgepakt is de stresstest. Wij adviseren u dit uit te breiden met het uitdiepen van uw risicoanalyses rondom uw grondexploitaties.

Kernpunten uit onze rapportage

Kernpunten

De kernpunten uit onze rapportage kunnen als volgt worden samengevat

Bestuurlijke aandachtspunten	Weerstandsvermogen	De huidige risicoanalyse ten aanzien van de grondexploitatie is met name gebaseerd op een scenario dat de projecten twee jaar stilstaan wat wordt financieel vertaald in het rente-effect. De totale risicobuffer, die op basis van deze calculatie wordt aangehouden, bedraagt dan ook € 3,7 miljoen. Dit achten wij gezien de hoogte van de boekwaarde van € 131,6 miljoen (3%) en de nog te realiseren opbrengsten ter hoogte van € 317,2 miljoen (1%) erg laag. Wij adviseren u op korte termijn nadere scenario-analyses en gevoeligheid analyses ten aanzien van uw grondexploitaties op te stellen en daar uw risicoreserve hierop aan te passen.
	Nieuwe taken	Komend jaar komt er een groot aantal nieuwe rijkstaken (Jeugdwet, participatiewet, WMO/AWBZ) op uw gemeente af. U pakt deze ontwikkelingen in regionaal verband op. Enerzijds moet aan deze zaken organisatorisch vorm gegeven worden, anderzijds moet hier een initiële begroting voor opgesteld worden. Iets wat zeker in de eerste jaren haar vorm moet krijgen en waarmee risico's samenhangen. Wij constateren dat de gemeente Veldhoven beleidsinhoudelijk op koers ligt, maar dat de bedrijfsvoering nog uw specifieke aandacht behoeft. Wij adviseren u op korte termijn de initiële begroting op te stellen, zodat tijdig beeld ontstaat op de taken binnen de over te hevelen rijksmiddelen kunnen worden uitgevoerd in 2015 en verder. Ook adviseren wij u informatievoorziening, fiscaliteit en dienstverleningsconcept te betrekken in uw programmaplan. Voor een nadere invulling van onze adviezen verwijzen wij u graag naar de mede door ons, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, opgestelde "handreiking financiën decentralisaties".

Uitkomsten
jaarrekeningcontrole

Conclusie van de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

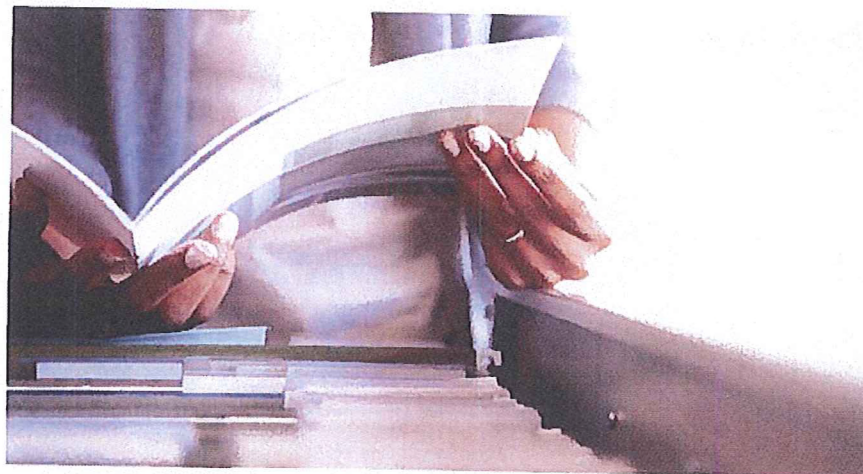
Controleverklaring

Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening van de gemeente Veldhoven over het boekjaar geëindigd op 31 december 2013. In deze verklaring bevestigen wij dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2013 als van de activa en passiva per 31 december 2013 in overeenstemming met het *Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten* (BBV).

Wij voorzien de controleverklaring van een toelichtende paragraaf. Deze toelichtende paragraaf verwijst naar de toelichting in uw jaarrekening rondom het feit dat de inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's om tot de waardering van de in exploitatie genomen gronden te komen onzekerheden bevat. Tevens wordt in deze toelichting ingegaan op de gevoeligheid van deze inschattingen. Deze paragraaf heeft tot doel de gebruiker van de jaarrekening te wijzen op de risico's en de onzekerheden aangaande de grondexploitaties de mogelijke invloed van deze zaken op de financiële positie van de gemeente.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2013 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen.

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de *Nota verwachtingen accountantscontrole 2013*. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De jaarrekening en het jaarverslag dienen te worden opgemaakt in overeenstemming met het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de jaarrekening 2013 van uw gemeente geen materiële afwijkingen vertoont ten opzichte van de voorschriften van het BBV.

Daarnaast is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Wij hebben vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet strijdig is met de jaarrekening.

Wij zijn er bij ons oordeel van uitgegaan dat de raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze controleverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Onze analyse van het resultaat 2013

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Voordelig resultaat na bestemming nader besproken

Het saldo van baten en lasten (na bestemming) over het jaar 2013 bedraagt € 3.259.000 voordelig ten opzichte van een begroot saldo van € 832.000 positief. De jaarrekening 2012 sloot met een saldo van € 535.000 negatief.

Het resultaat over 2013 ten opzichte van de gewijzigde begroting kan als volgt worden weergegeven.

Bedragen x € 1.000	Gewijzigde begroting	Rekening 2013	Afwijking
Totale lasten	115.224	101.546	13.678
Totale baten	99.360	99.100	(260)
Resultaat vóór bestemming	(15.864)	(2.446)	13.418
Mutaties in reserve	16.696	5.704	(10.992)
Resultaat na bestemming	832	3.259	2.427

Begrotingsbeheer: raming investeringsplanning heeft aandacht

De jaarrekening laat met name op het niveau van de lasten een onderschrijding zien ten opzichte van de begroting. Een dergelijke onderschrijding was in voorgaande jaren ook waarneembaar en ligt met name in het feit dat geraamde investeringen binnen de programma's 1 Stedelijke ontwikkeling, 4 Beheer openbare ruimte, 5 Bereikbaarheid en 8 Milieu en duurzaamheid in 2013 nog niet zijn uitgevoerd. De hiervoor beschikbare dekking uit de reserves laat dan ook een afwijking zien.

De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van begroting zijn toegelicht in de programmaverantwoording. Daarbij vallen met name de volgende voordelen op:

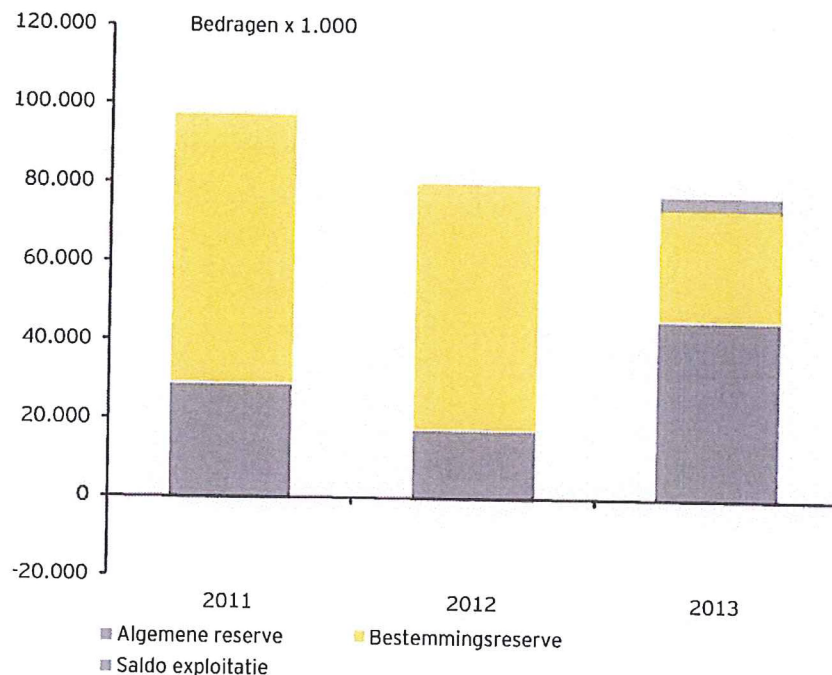
- ▶ Voordeel op de WMO als gevolg van een gewijzigde werkwijze € 604.000.
- ▶ Hogere rijksmiddelen ten aanzien van programma 9 Economie en arbeidsbeleid € 460.000.
- ▶ Voordeel op regionale samenwerking als gevolg van afschaffen financieringsfonds € 553.000.
- ▶ Hogere algemene uitkering van het rijk € 894.000.

Onze analyse van het resultaat 2013

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Eigen vermogen neemt beperkt af

Het eigen vermogen, inclusief het resultaat na bestemming, bedraagt per jaareinde 2013 volgens de jaarrekening € 77,2 miljoen en heeft zich vanaf 2011 als volgt ontwikkeld.

Per saldo is gedurende 2013 € 5.704.000 onttrokken aan de reserves. Deze onttrekking (ten gunste van het resultaat) vormt samen met het resultaat voor bestemming (€ 2.445.000 negatief) het resultaat na bestemming van € 3.259.000 positief.

Van de totale reserves ter hoogte van € 73,9 miljoen is € 45,6 miljoen opgenomen als algemene vrije reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van 2012 gestegen met € 28,3 miljoen. De verbetering van de algemene reserve is met name ingezet vanuit bezuinigingsoverwegingen. Zo is met de tweede burap besloten de dekkingsreserve voortgezet onderwijs ter hoogte van € 28,9 miljoen vrij te laten vallen ten gunste van de algemene reserve.

Wij adviseren het college en de raad om de komende jaren gezien het hoge investeringsvolume en de omvangrijke grondexploitatie aandacht te houden voor de vermogenspositie van de gemeente.

Solvabiliteit

De totale vermogenspositie wordt onder andere tot uitdrukking gebracht door middel van het solvabiliteitspercentage. Dit percentage wordt bepaald door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. Het huidige solvabiliteitspercentage voor uw gemeente bedraagt 28,8% (2012: 31,2%). Volgens het CBS bedroeg het landelijke gemiddelde over 2012 33%. Uw solvabiliteit ligt enigszins lager.

Financiering

In 2013 heeft u een viertal langlopende leningen afgesloten voor een totaalbedrag van € 62,5 miljoen. Deze leningen hebben voor een groot deel betrekking op de investeringen in activa € 32 miljoen en reguliere herfinanciering van aflossingen € 16 miljoen. De overige leningen zijn bedoeld om de korte termijn financiering per december 2012 te herfinancieren in het kader van de voorgeschreven kasgeldlimieten. Vanwege het langlopende karakter van de aangetrokken leningen neemt de gemiddelde rentedruk beperkt toe, maar blijft 3,1%. Voor een nadere beschouwing ten aanzien van uw financieringspositie verwijzen wij u naar de paragraaf *Financiering* van de jaarrekening 2013.

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Overschrijding kasgeldlimiet

Zoals blijkt uit de paragraaf *financiering* is in 2013 de kasgeldlimiet in het eerste en het tweede kwartaal van 2013 overschreden. Aangezien er ook het vierde kwartaal 2012 sprake was van een overschrijding, is er sprake van een onrechtmatige overschrijding van de renterisiconorm. Indien het kasgeldlimiet of de renterisiconorm meer dan twee achtereenvolgende kwartalen wordt overschreden, is er sprake van een formele onrechtmatigheid. Formeel in de zin van het feit dat er geen financiële consequenties aan verbonden zijn, wel dient de gemeente een herstelplan in te dienen naar de toezichthouder. Wij constateren dat de gemeente met het aantrekken van de eerder genoemde leningen toereikende maatregelen heeft getroffen.

Risicobeheersing

In het jaarverslag is onder andere de paragraaf *weerstandsvormogen* opgenomen, welke informatie bevat over de weerstandscapaciteit, de risico's en het beleid dat hieromtrent gedurende 2013 is gevoerd.

In de analyse van het weerstandsvormogen maakt uw gemeente onderscheid tussen benoemde risico's en onbenoemde risico's. Voor de laatste categorie is een afgezonderd deel van de algemene reserve beschikbaar van € 10 miljoen. De algemene reserve (benoemde risico's) is in 2013 aangezuiverd en bedraagt € 6,3 miljoen.

Het totaal aan risico's wordt gekwantificeerd op € 3,9 miljoen (wegingsfactor kans op voordoen is daarbij betrokken). De belangrijkste risico's welke worden onderkend betreffen:

- ▶ Risico's inzake BGE project Zilverackers, De Drie Dorpen
- ▶ Risico's inzake BGE project Oerle-Zuid
- ▶ Friciekosten transformatie SRE

Het merendeel (ook wat omvang betreft) van de gesignaleerde risico's heeft betrekking op de grondexploitatie van Veldhoven. Gerelateerd aan de benoemde risico's, waarvan de inschatting bedraagt dat in een meest waarschijnlijke scenario een buffer van € 3,7 miljoen nodig is, is er dan ook per definitie sprake van voldoende weerstandsvormogen. Daarbij merken wij op dat er nog sprake is van een algemene vrije reserve, die feitelijk ook onderdeel is van de weerstandscapaciteit.

Met betrekking tot de kwantificering van de risico's wordt voor de BGE's gerekend met het rente-effect van twee jaar stilstand van een project. Wij adviseren u gezien de omvang van uw grondexploitatieportefeuille een diepgaandere en evenwichtiger risicoanalyse uit te voeren. Te meer omdat, inherent aan de doorlooptijd en de nog te realiseren verkoopvolumes, een hoge mate van gevoeligheid ten aanzien van de realisatie van deze schattingen resteert. Op basis van deze herziene herrekeningen adviseren we de raad op basis van deze analyses het weerstandsvormogen aan te zuiveren.

Risico ten aanzien van Attero

De Brabantse gemeenten hebben een langdurig contract voor de verwerking van restafval met Attero. In het contract is afgesproken dat de Brabantse gemeenten een aanleververplichting van 510.000 ton op jaarbasis hebben. In verband met de invoering van Diftar bij een aantal gemeenten voldoen de Brabantse gemeenten vanaf 2011 niet meer aan deze minimale leverplicht en lopen het contractuele risico op een boete. Gezien het feit dat een dergelijke boete op dit moment nog niet is opgelegd, heeft de gemeente besloten nog geen voorziening te treffen voor een mogelijk risico. Eventuele boetes worden vanuit de reserve kostendekkende tarieven afvalstoffenheffing gedekt, aangezien het hier om het ophalen van huishoudelijk afval gaat. Wij kunnen op dit moment instemmen met het standpunt van het college.

Onze analyse van het resultaat 2013

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Aanvaardbaarheid van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Naar onze mening zijn de door het college gekozen waarderingsgrondslagen aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Grondslagen van financiële verslaggeving

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Schattingsprocessen binnen de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het maken van schattingen bij het opmaken van de jaarrekening. Als accountant van de raad beoordelen wij deze door het college gemaakte schattingen. Wel hebben wij een beschouwing ten aanzien van de belangrijkste schattingen opgenomen.

Sensitiviteit schattingen hoog, door onzekere (externe) omstandigheden

Sensitiviteit schattingen is gemiddeld

Sensitiviteit schattingen ligt laag

Belangrijke schattingen	Beoordeling 2012	Beoordeling 2013	Toelichting
Waardering grond en gebouwen inclusief afschrijvingen			Waardering tegen actuele waarde is bij gemeenten niet van toepassing. De gemeente heeft, mede op ons aangeven, ultimo 2013 een adequate inventarisatie van haar activa uitgevoerd. Hieruit bleken geen afboekingen noodzakelijk.
Waardering van uw deelnemingen en langlopende vorderingen			De gemeente Veldhoven kent geen deelnemingen of financieringsconstructies, welke een hoger risicoprofiel kennen.

Grondslagen van financiële verslaggeving

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Belangrijke schattingen	Beoordeling 2012	Beoordeling 2013	Toelichting
Waardering van de bouwgrondexploitaties en de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG)			De crisis in de woning- en vastgoedmarkt blijft aanhouden, inherent hieraan is dat het risicoprofiel van de gemeentelijke grondbedrijven toenemen. Wij constateren dat de schattingen binnen de grondexploitaties van de gemeente Veldhoven op een aantal vlakken risico's bevatten. Enerzijds het feit dat een groot aantal verkopen binnen onder andere de projecten Zilverackers De Drie Dorpen, Oerle Zuid en Habraken nog gerealiseerd moeten worden. Anderzijds daar gerekend wordt met een laag rentepercentage van 2,8%. Een stijgende rente heeft dan onmiddellijk effect op het vermogen van de gemeente.
Waardering van de debiteuren			Wij hebben de waardering van de debiteuren beoordeeld. De gemeente Veldhoven treft adequate voorzieningen voor eventuele oninbaarheid. Er spelen geen specifieke materiële zaken.
Beoordeling toereikendheid van uw voorzieningen			Wij hebben de toereikendheid van de voorzieningen beoordeeld. De gemeente Veldhoven treft adequate voorzieningen voor risico's en verplichtingen die op een betrouwbare wijze zijn in te schatten.
Beoordeling van de risico's ten aanzien van de niet uit de balans blijvende verplichtingen			Het grootste gedeelte van de gemeentelijke garanties heeft betrekking op garanties afgegeven ten behoeve van de woningbouwcorporaties. De gemeente Veldhoven heeft een nadere analyse gemaakt. De risico's aangaande de garantstelling aan Stichting Glasvezel zijn voorzien.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Inleiding

Deze paragraaf geeft een uiteenzetting van de werkzaamheden en bevindingen ten aanzien van de belangrijke aandachtsgebieden in de controle die nog niet eerder in dit verslag zijn toegelicht.

Waardering grondexploitaties

De waardering van de grondexploitaties was een significant risico in onze controleaanpak, vanwege de mate van schattingsonzekerheid voortkomend uit de huidige economische situatie. Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering op haar effectieve werking getest. Daarnaast hebben wij een interne expert betrokken om de waardering en de daarbij gehanteerde veronderstellingen te beoordelen. Wij achten de waardering aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Wij brengen nadrukkelijk bij u onder de aandacht dat wij de grondexploitaties hebben beoordeeld op basis van de huidige bekende situatie en economische ontwikkelingen. De vastgoedmarkt is momenteel een markt met veel onzekerheden. De uitkomsten van onze beoordeling moeten ook in dat licht worden gezien.

Vooraf het stagneren van gronduitgifte en verkoop van kavels van grondexploitaties met een nu al verwacht negatief eindresultaat leidt direct tot grotere en substantiële verliezen en tekorten en daarmee een groter beroep op de algemene reserve. Met de opbouw van een buffer (reservepositie) voor het opvangen van toekomstige tegenvallers moet met dit effect rekening gehouden worden.

In het kader van de controle van de jaarrekening van de gemeente Veldhoven hebben wij de grondexploitaties gecontroleerd. De post voorraad van de gemeente Veldhoven is als volgt te specificeren.

Bedragen x € 1.000	31 december 2012	31 december 2013
Overige grond en hulpstoffen	4.006	4.230
Niet in exploitatie genomen gronden (NIEG)	9.397	517
In exploitatie genomen gronden (IEG)	116.564	130.627
Voorziening verliesgevende complexen	(10,953)	(3.806)
Totaal	119.014	131.568

Zoals uit het voorgaand overzicht blijkt zijn de grondexploitaties nader onder te verdelen naar overige grond en hulpstoffen, nog niet in exploitatie genomen bouwgronden en het zogenaamde onderhanden werk.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Deze onderverdeling is afhankelijk van de formele status van de grondexploitatie:

- ▶ De gronden waar de raad geen stelling voornemen heeft deze te ontwikkelen, geclassificeerd dienen te worden als overige grond en hulpstoffen.
- ▶ Er is sprake van onderhanden werk op het moment dat er een vastgesteld exploitatieplan aanwezig is, waarbij de bestemming van de gronden definitief is vastgelegd.
- ▶ Als er nog geen vastgesteld exploitatieplan is, maar de raad heeft wel het stellige voornemen de gronden op afzienbare termijn te ontwikkelen, dan dienen de betreffende gronden te worden gepresenteerd als bouwgronden die nog niet in exploitatie zijn genomen. Hierbij is er dus nog geen zekerheid over de wijze waarop de bouwgrond in eigendom van de gemeente geëxploiteerd gaat worden.

Hiernaast vindt u een visuele risicobeoordeling van de belangrijkste grondexploitatieprojecten van de gemeente Veldhoven. Dit betreffen zowel in exploitatie genomen projecten als nog in exploitatie te nemen projecten.

Toelichting risicoprofiel grondexploitatie

- 1 De verkopen ten aanzien van Habraken en Zilverackers De Drie Dorpen staan voor een zeer groot deel pas in de periode 2020-2030 gepland. De realisatie van deze geplande afzet is daarmee de op dit moment best mogelijke schatting. Gezien de doorlooptijd en de volumes is er sprake van een hoge gevoeligheid ten aanzien van de realisatie van deze inschattingen. Daarnaast loopt de gemeente een renterisico. Op pagina 18 en verder van dit verslag gaan wij per project in op de project specifieke risico's.
- 2 De afzet van woningen op de projecten Slot Oost en Oerle-Zuid is ten opzichte van de projecten Habraken en Zilverackers De Drie Dorpen in een eerder stadium gepland, eventuele vertraging in deze afzet leidt tot een mogelijk verlies.

Grondexploitatiewaardering	Ons oordeel over het risicoprofiel van de grondexploitatie			
	Hoog	Midden	Laag	Toelichting

Gemeentelijke projecten

Habraken		1
Zilverackers De Drie Dorpen		1
Oerle-Zuid		2
Noordrand Meerstraat		3
Noordrand Zandven		4
Slot Oost		2
Koningshoeve		5
De Run 2000		5

- 3 Eventuele vertragingrisico's kunnen ook voor Noordrand Meerstraat spelen, echter gezien de positieve eindwaarde is het risico voor de jaarrekening beperkt.
- 4 Voor het project Noordrand Zandven zijn woon-werkkavels gepland. Op dit moment wordt bezien of hier behoefte voor bestaat. De verwachte eindwaarde is echter positief, waardoor er geen direct risico voor de jaarrekening bestaat. Verdere mogelijkheden worden op dit moment door de gemeente onderzocht.
- 5 De risico's op beide projecten zijn voor een groot deel voorzien, er speelt op dit moment maar een beperkt resterend waarderingsrisico.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

In exploitatie genomen projecten

De boekwaarde van de in exploitatie genomen projecten zijn op hoofdlijnen als volgt te specificeren.

Bedragen x € 1.000	31 december 2012	31 december 2013
Zilverackers De Drie Dorpen	57.078	62.103
Habraken	36.329	37.658
Oerle-Zuid	19.033	18.262
Overige IEG	4.124	12.604
Totaal IEG bruto	116.564	130.627
Voorziening verliesgevende complexen	(8.799)	(3.806)
Totaal	107.765	126.821

Bij de controle van de balansposten inzake de lopende grondexploitaties is de cruciale vraag: worden de geactiveerde kosten in de toekomst terugverdiend? Waardering vindt hierbij in beginsel plaats tegen de kostprijs. Indien echter blijkt dat een aankoop of projectontwikkeling verliesgevend is, dient een afwaardering voor het tekort te worden genomen. Bij de beoordeling van de waardering van de bouwgrondexploitaties vormen de herziene exploitatieopzetten een essentieel toetsingsinstrument. Hierna volgt een beschrijving van de uitgangspunten en de ontwikkelingen en prospectie van de drie grootste complexen.

Uitgangspunten

Voor de jaarrekening 2013 zijn alle bouwgrondexploitaties van uw gemeente herzien. Daarbij zijn nieuwe inschattingen gemaakt ten aanzien van kosten, opbrengsten en doorlooptijd naar prijspeildatum 1 januari 2014.

U heeft de volgende parameters gehanteerd:

- ▶ rente: 2,8% op jaarbasis met ingang van 2014, voor de jaarrekening is nog een rente bijgeschreven van 3,2%;
- ▶ kostenstijging: 0% voor de jaren 2014 tot en met 2017 en 2% voor de jaren 2017 en verder;
- ▶ opbrengstendaling: -/- 5,0% voor 2014, vervolgens 0% tot 2018, vanaf 2018 stijging met 2%.

Wij achten deze parameters acceptabel, waarbij wij eens te meer benadrukken dat er sprake is van inschattingen en niet van zekerheden. Dit heeft u ook zelf toegelicht in uw jaarrekening. Met name het lage rentepercentage, welke conform uw vastgestelde beleid wordt gehanteerd brengt een toekomstig renterisico met zich mee indien de lange termijn rente toeneemt. Vergelijkbare gemeenten in Noord-Brabant rekenen veelal op met een hoger rentepercentage. Het beleid welke u ten aanzien van uw rentetoe rekening volgt is in lijn met de boekhoudregels en wordt toegestaan, maar leidt in geval van een toename in de marktrente tot een waarderingsrisico ten aanzien van uw grondexploitatie. Daarbij richt het risico zich met name op het feit dat de gemeente in de periode 2020-2023 € 62,5 miljoen aan bestaande leningen dient te herfinancieren. Hierbij bestaat de kans dat deze herfinanciering tot hogere rentelasten leidt.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Zilverackers De Drie Dorpen

Het project Zilverackers De Drie Dorpen is de grootste bouwgrond exploitatie dat de gemeente Veldhoven op dit moment onder handen heeft. Vorig jaar was voor dit complex een voorziening ter hoogte van € 5.211.000 gevormd.

Vanwege de aanpassing van de uitgangspunten in 2013 zoals de neerwaartse bijstelling van de rekenrente en de aanpassing van de grondprijzen (vorig jaar werd voor grotere daling van de verkoopprijzen gerekend), is deze voorziening vrijgevallen ten gunste van de vrije reserve. Ondanks het feit dat wij vaststellen dat de uitgangspunten conform het beleid van de raad zijn doorgerekend, geeft dit aan dat de effecten van aanpassingen in uitgangspunten voor dit project in financiële zin een enorm effect hebben. Wij raden de organisatie dan ook aan om in 2014 nadere gevoeligheids- en scenarioanalyses uit te voeren om tot een betrouwbaardere inschatting van de aan te houden weerstandscapaciteit te komen.

De boekwaarde van het complex Zilverackers De Drie Dorpen bedraagt per 31 december 2013 € 62,1 miljoen. De gemeente schat in dat met dit project na afronding van de verkopen ten aanzien van het complex Oerle-Zuid in 2018 gestart gaat worden met het bouw- en woningrijpmaken en de verkoop van kavels. De gemeente verwacht dan in een periode van tien jaar met een jaarlijks ongeveer gelijkblijvend volume 1.462 woningen (wat een opbrengstwaarde van € 140,4 miljoen vertegenwoordigd) te verkopen. Ten aanzien van de grondprijzen wordt vanaf 2018 jaarlijks met een indexatie van 2% op de huidige grondprijzen gerekend. Eventuele vertraging van dit project leidt gezien het beperkte verwachte eindresultaat ter hoogte van € 154.000 (positief) tot een direct effect op de vermogenspositie van de gemeente.

Dit betekent dat er een hoge mate van gevoeligheid bestaat ten aanzien van de realisatie van deze schattingen. Deze onzekerheid in de verantwoording is toegelicht in de jaarrekening.

Habraken

De boekwaarde van het complex Habraken bedraagt per 31 december 2013 € 37,7 miljoen, waarbij in totaliteit nog 43,3 hectare bedrijventerrein is uit te geven. Wij constateren dat in de regio Zuidoost-Brabant de verkopen van industrieterreinen op dit moment als gevolg van de crisis nagenoeg stilligt. Op basis van de regionale onderzoeken en afspraken is 13,8 ha (€ 23,3 miljoen aan opbrengsten) van dit toekomstige bedrijventerrein gepland te verkopen in de komende zes jaar. De resterende plancapaciteit van 32,5 hectare (€ 50,0 miljoen) is gepland om in de periode hierna tot en met 2030 verkocht te worden, wat in de huidige tijd een ambitieuze opgave lijkt. Daarbij is vanaf 2018 gerekend met een jaarlijkse opbrengststijging gerekend van 2% wat een effect van € 7,4 miljoen heeft op de verwachte opbrengsten ter hoogte van € 50 miljoen. Indien er vertraging in deze afzet ontstaat dan heeft dit gezien het positieve eindresultaat geen direct effect op de vermogenspositie van de gemeente. De onzekerheid ten aanzien van de gevoeligheid van de schattingen is toereikend toegelicht in de jaarrekening.

Oerle-Zuid

De boekwaarde van het complex Oerle-Zuid bedraagt per 31 december 2013 € 18,3 miljoen. De gemeente schat in dat de komende zes jaar de gronden ten behoeve van de bouw van 334 woningen tegen de huidige grondprijzen (in totaliteit is € 24,6 miljoen aan opbrengsten begroot) worden afgezet, waarbij het zwaartepunt van de afzet in de periode 2015-2017 ligt. Wij constateren dat voor een aanzienlijk gedeelte reeds contracten met derden zijn gesloten dan wel sprake is van verregaande onderhandelingen.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Mocht er vertraging in deze afzet ontstaan dan heeft dit gezien het verwachte negatieve eindresultaat ter hoogte van € 348.000 direct effect op de vermogenspositie van de gemeente, ook de gevoeligheid binnen dit project is meegenomen in de toelichting op de jaarrekening.

Toelichting jaarrekening

De risico's ten aanzien van de schattingonzekerheden met betrekking tot de drie eerder genoemde projecten zijn toereikend toegelicht in de jaarrekening op pagina 202 van de toelichting. In deze toelichting wordt ook de gevoeligheid van de schattingen door middel van enkele

voorbeeldberekeningen geschetst. Gezien het belang van deze onzekerheden voor de lezer van de jaarrekening hebben wij een toelichtende paragraaf in onze verklaring opgenomen.

Overige projecten

De boekwaarde van de overige projecten stijgen van € 4,1 miljoen naar € 12,6 miljoen. Deze toename wordt met name veroorzaakt vanwege het feit dat op het project Noordrand Meerstraat fase 1 nagenoeg is afgerond en hier conform het grondbeleid een winstneming ter hoogte van € 7,5 miljoen heeft plaatsgevonden.

Niet in exploitatie genomen gronden

De boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden zijn als volgt te specificeren.

	31-12-2012	31-12-2013	m ² prijs
	x € 1.000	x € 1.000	€
Hoogackers	7.747	0	n.v.t.
WOB terrein	1.152	0	n.v.t.
Run 1000	499	517	10
Voorziening verliesgevende complexen	(2.154)	0	n.v.t.
Totaal niet in exploitatie genomen bouwgronden	7.244	517	

In 2013 zijn de NIEG projecten Hoogackers en WOB terrein afgesloten vanwege het feit dat deze projecten niet langer ontwikkeld gaan worden. De bestaande gronden zijn afgewaardeerd naar landbouwwaarde en overgebracht naar de materiële vaste activa. Het verlies ter hoogte van € 6,9 miljoen was reeds voor € 2,2 miljoen voorzien. De resterende € 4,7 miljoen is ten laste van de risicoreserve gekomen.

Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

Voorziening rioolbeheer

De gemeente Veldhoven heeft een voorziening rioolbeheer, welke uit een drietal componenten bestaat, onderbouwd door een gemeentelijk rioleringsplan (GRP). Dit GRP is in het verleden opgesteld door een externe deskundige. Sinds 2010 is de planning van het plan niet gerealiseerd. Dit heeft ertoe geleid dat er meerdere investeringen en onderhoud zijn uitgesteld om deze op een later tijdstip op een zo efficiënt mogelijke wijze uit te voeren. Hierdoor is er geen aansluiting te verkrijgen met de hoogte van de voorziening volgens het GRP in vergelijking met de balans. In 2014 wordt een nieuw GRP opgesteld en ter besluitvorming aan de raad overlegd.

Om het inzichtelijk te houden heeft de gemeente naast het GRP nog een ander overzicht waarin het werkelijke onderhoud wordt bijgehouden. De afwijkingen van het GRP ten opzichte van deze staat werden in voorgaande jaren door middel van begrotingswijzigingen en Burap's kenbaar gemaakt aan de raad. Hierin werd de verschuiving duidelijk naar voren gebracht. Wij constateren dat dit in 2013 niet langer is gedaan. Per jaareinde is door de organisatie de toereikendheid van de voorziening in voldoende mate onderbouwd. Wij verwachten eind 2014 dat het vastgestelde GRP weer op de bestaande voorziening aansluit.

Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de *Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector* (WNT) ingevoerd. Op basis van deze wet is de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector in dienstverband en bij ontslag wettelijk gemaximeerd.

Voor de bezoldiging van topfunctionarissen geldt naast de maximering een publicatieverplichting in de jaarrekening. Dit geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen indien zij de maximale bedragen van topfunctionarissen overschrijden.

In het kader van de jaarrekening 2013 heeft u een analyse uitgevoerd van de topfunctionarissen binnen uw organisatie. Tevens heeft u vastgesteld of er functionarissen zijn die een hogere bezoldiging dan de gestelde maxima kennen. Deze informatie heeft u opgenomen in de toelichting op de jaarrekening. Wij hebben de juistheid en volledigheid van deze toelichting gecontroleerd.

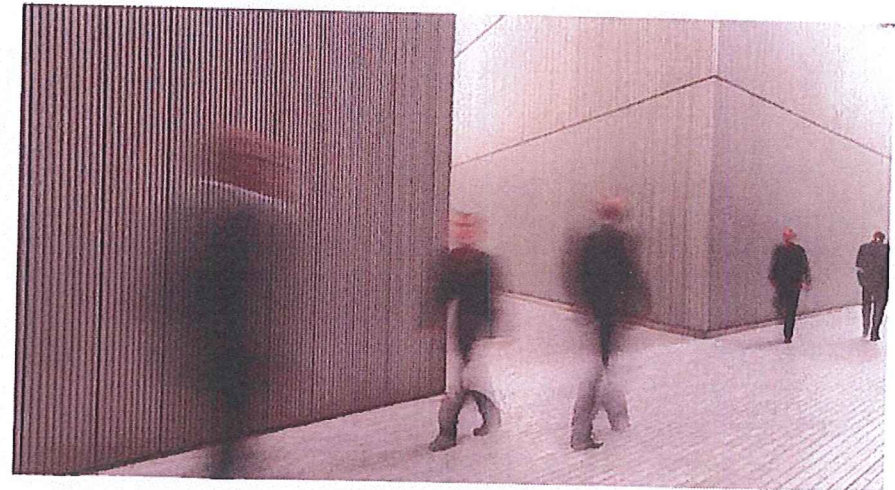
Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle

Uitkomsten jaarrekeningcontrole

SiSa

Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de *Nota verwachtingen accountantscontrole 2013*. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de navolgende specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Onze controleaanpak hierbij hebben wij in het hoofdstuk *Onafhankelijkheid en controleproces* nader toegelicht. De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli a.s. elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage 1 bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

Kwaliteit
beheersorganisatie

Algemeen

Bij de planning en uitvoering van de controle van de jaarrekening 2013 van de gemeente hebben wij de interne beheersmaatregelen, welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van uw gemeente, in onze overwegingen betrokken. Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van interne beheersmaatregelen onderzocht, voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten en niet met het doel om een oordeel over de effectiviteit van de interne beheersing te geven. Wij steunen voor de volgende processen op uw interne beheersing, hetgeen betekent dat wij minder uitgebreide werkzaamheden per jaareinde behoeven te verrichten.

Wij hebben geen onderzoek naar de effectiviteit van de interne beheersing verricht, anders dan dat relevant is voor onze jaarrekeningcontrole.

Positie verbijzonderde interne controle

In 2013 is de regelgeving rondom het positioneren en functioneren van de "Internal Audit Function" aangescherpt (COS 610). Deze ontwikkelingen zijn te plaatsen in het kader van toename van de eisen die het maatschappelijk verkeer (bijvoorbeeld de rijksoverheid en toezichthouders) stelt aan de kwaliteit van verantwoording. De gemeente heeft ook in het afgelopen jaren stappen gezet in de doorontwikkeling van de interne beheersing en de interne controlefunctie. De verzwaring van eisen vanuit het maatschappelijk verkeer vragen om een verdere doorontwikkeling van de interne auditfunctie en van de interne beheersing in brede zin.

Binnen de gemeente Veldhoven is de verbijzonderde interne controlefunctie centraal belegd bij enerzijds de concerncontroller en anderzijds de afdeling WIZ voor de specifieke controle op de processen aangaande het sociale domein.

Na afwikkeling van de controle 2013 evalueren wij in samenspraak met de concerncontroller de controle 2013 en de controleaanpak voor 2014 bespreken. Om optimaal gebruik te kunnen blijven maken en te kunnen blijven steunen op de verbijzonderde interne controle-werkzaamheden blijft een onafhankelijke positionering van het bureau vanuit onze beroepsregels een belangrijke vereiste. Dit geldt tevens voor de aanwezige deskundigheid van de met de interne controle belaste medewerkers.

Bevindingen interne beheersing

In onze bestuursrapportage 2013, uitgebracht aan de raad op 20 december 2013, hebben wij onze bevindingen en aanbevelingen van onze tussentijdse controle 2013 opgenomen. In deze bestuursrapportage hebben wij aangegeven welke zaken vóór de jaarrekeningcontrole 2013 opgepakt zouden moeten zijn. Hier is door de organisatie invulling aan gegeven. Wij gaan op de volgende pagina kort in op de opvolging van onze aanbevelingen met prioriteit H. Dit betrof de aanvullende controle op een geldige inschrijving van uitkeringsgerechtigden bij het UWV.

Wij hebben geconstateerd dat de voortgang van de aanbevelingen van zowel uw eigen interne controle als de controle door ons als accountant zichtbaar door uw organisatie gevolgd worden.

Interne beheersmaatregelen

Kwaliteit beheersorganisatie

Geldige inschrijving UWV

Vanuit de nadere analyse door de organisatie is geconstateerd dat 241 van de 606 uitkeringsgerechtigden niet beschikken over een geldige inschrijving bij het UWV. Hier is door de organisatie actie op ondernomen, door deze personen aan te schrijven hier alsnog opvolging aan te geven. Tevens is de afspraak gemaakt dat de gemeente periodiek haar bestanden met het UWV vergelijkt. Op basis van de verordening heeft de gemeente de mogelijkheid om deze personen een boete op te leggen ter hoogte van 10% van de eerste uitkeringsmaand. De gemeente maakt hier vooralsnog geen gebruik van aangezien deze uitkeringsgerechtigden nog niet eerder op deze plicht waren gewezen. Gezien het feit dat de hoogte van deze mogelijke boete ver beneden de met u afgesproken rapporteringstolerantie blijft, hebben wij geen rechtmatigheidsfout in ons verslag opgenomen.

Automatisering

Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen. De jaarrekeningcontrole heeft echter geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Rechtmatigheidsbeheer

Kwaliteit beheersorganisatie

Onze bevindingen in het kader van rechtmatigheid

In paragraaf *Rechtmatigheid* van hoofdstuk *Ons controleproces* hebben wij de gehanteerde kaders voor onze rechtmatigheidscontrole nader toegelicht. Buiten hetgeen reeds eerder is gemeld, hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd in het kader van rechtmatigheid. In het vervolg van deze paragraaf geven wij onze bevindingen bij deze onderwerpen.

Het controleprotocol is op 29 januari 2014 door uw audit commissie vastgesteld. Het normenkader is intern bij uw gemeente vertaald in interne controleprotocollen, waarna voor de geïdentificeerde risico's de getroffen beheersmaatregelen in kaart zijn gebracht. De werking van deze maatregelen is met voldoende diepgang getoetst en de uitkomsten hiervan zijn voor de processen met een duidelijke audittrail vastgelegd.

Zoals reeds aangegeven in de managementletter is de beheersing van de processen van een goed niveau. Wij constateren dat de gemeente Veldhoven met onze aanbevelingen aan de slag is en deze verbeteringen veelal de komende jaren wil gaan realiseren.

Wij zijn van mening dat de gemeente Veldhoven voor het boekjaar 2013 een deugdelijk rechtmatigheidsonderzoek heeft uitgevoerd.

De begrotingsoverschrijdingen zijn goed toegelicht

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. In hoofdstuk *Ons controleproces* van deze rapportage lichten wij de controleaanpak en de verantwoordelijkheden van college, raad en accountant nader toe.

In onderstaande tabel hebben wij per programma een samenvatting gegeven van de overschrijdingen van de lasten op de begroting.

Onderdeel programmarekening	Gewijzigde begroting	Rekening 2013
	€	€
9 Economie en duurzaamheid	15.198	15.468
14 Publiek dienstverlening	2.855	2.995
16 Algemene dekkingsmiddelen en financiering	10.258	11.481

Deze overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten zijn door het college in de toelichting op de programmarekening op pagina 226 tot en met 228 toereikend toegelicht en worden veelal gecompenseerd door samenhangende baten of betreffen verschuivingen van geschreven interne uren tussen programma's. Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2013. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings) rechtmatigheid.

Rechtmatigheidsbeheer

Kwaliteit beheersorganisatie

Misbruik en oneigenlijk gebruik

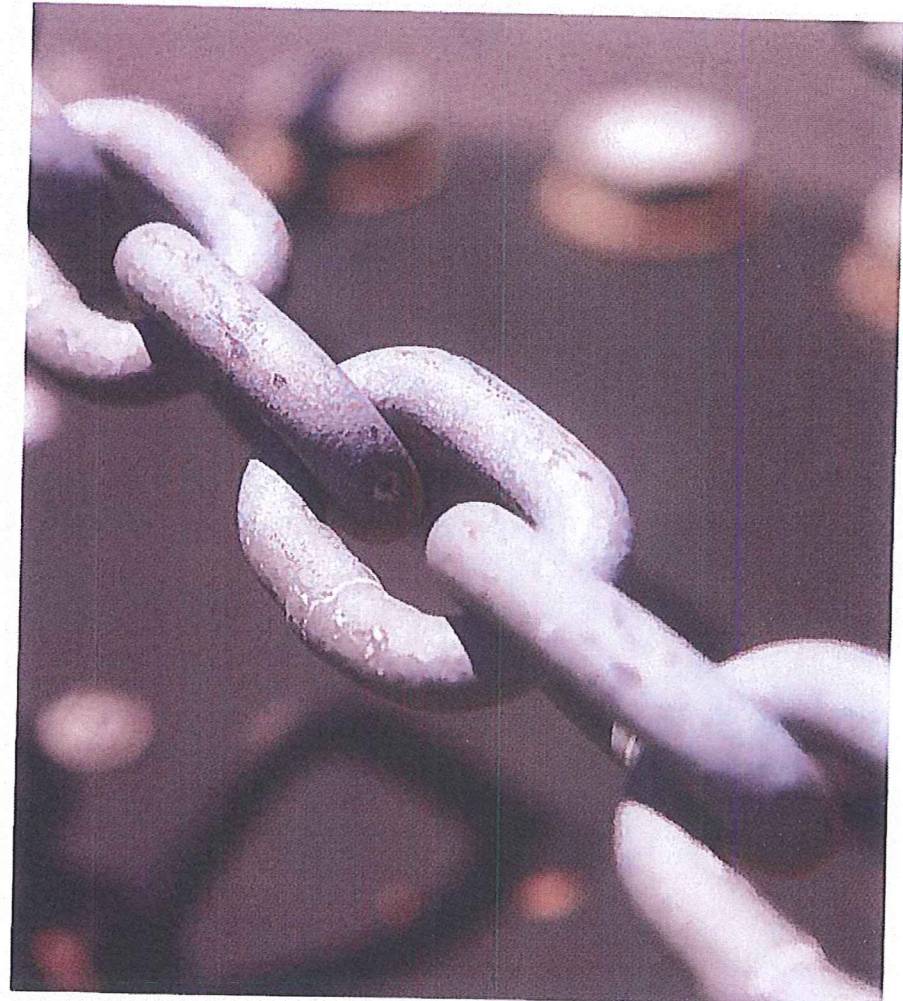
In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen. Uw gemeente heeft de toets op het misbruik en oneigenlijk gebruik neergelegd in interne controleplannen. De uitkomst van deze toets heeft niet geleid tot bevindingen die invloed hebben op de rechtmatigheid van baten en lasten en balansmutaties.

Niet-financiële beheershandelingen vallen buiten de scope van rechtmatigheidscontrole

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidscontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risicoafwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf *Weerstandvermogen* van het jaarverslag.

Daarnaast hebben wij gericht geïnformeerd naar de lopende procedures waarbij de gemeente betrokken is, teneinde indicaties te verkrijgen over de eventuele risico's op dit vlak. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

Onafhankelijkheid en
controleproces

Onafhankelijkheid

Onafhankelijkheid en controleproces

Inleiding

De onafhankelijkheid van de accountant behoort tot het fundament van ons beroep. In de maatschappelijke discussie over kwaliteitsverbetering van de controle speelt de onafhankelijkheid van accountants een belangrijke rol. Het Nederlandse parlement heeft in dit kader met ingang van 2013 een wettelijke regeling ingevoerd inzake een strikte scheiding van controle en advies, alsmede vanaf 2016 verplichte kantoorrotaties bij OOB's (Organisaties van Openbaar Belang). Hiermee loopt Nederland vooruit op Europese regelgeving, waarover in december 2013 een akkoord is bereikt dat minder ver gaat dan de Nederlandse wet. Kern van het Europees Barnierakkoord is een verbod op bepaalde non-auditdiensten, een limiet op de levering van toegestane non-auditdiensten tot 70% van de audit fee en kantoorrotatie eens in de tien jaar, welke periode na een nieuwe tender met tien jaar verlengd kan worden. Ook de *Nederlandse Beroepsorganisatie voor Accountants* (NBA) heeft de onafhankelijkheidsregels voor zijn leden verder aangescherpt. Met de nieuwe *Verordening inzake Onafhankelijkheid* (ViO) zijn de regels vanaf 2014 strikter dan de *Code of Ethics* en wordt een kader gecreëerd dat verder gaat dan internationaal gebruikelijk is. Zo geeft de NBA een meer expliciete uitleg aan bedreigingen van de onafhankelijkheid die voortvloeien uit de perceptie van het publiek.

Belangrijkste wijzigingen in de ViO

De belangrijkste wijzigingen in de ViO hebben betrekking op:

- ▶ Een nadere toetsing van geschenken en uitingen van gastvrijheid vanaf een grens van € 100. Dit geldt zowel voor ontvangen als verstrekte geschenken en uitingen van gastvrijheid.
- ▶ Een verbod van sponsoring van een assurancecliënt ter verkrijging van naamsbekendheid.

- ▶ Het afschaffen van het onderscheid tussen een opdracht tot controle van de jaarrekening en andere assurediensten (bijvoorbeeld controle van een MVO-verslag). De oude regels kenden nog een lichter regime voor andere assurediensten.
- ▶ De introductie van het begrip gelieerde derde dat de reikwijdte van het verbod op het leveren van adviesdiensten aan andere entiteiten binnen de groep bij OOB's inperkt. Relaties met zusterverenootschappen worden buiten beschouwing gelaten. Daarnaast vallen moederverenootschap(pen) wel onder het begrip gelieerde derde, ongeacht het materiële belang.

De strikte scheiding tussen controle- en adviesdiensten was al van kracht voor OOB's vanaf 1 januari 2013 en kantoorrotatie is verplicht voor financiële jaren van OOB's vanaf 2016.

Impact nieuwe regels op relatie gemeente Veldhoven en EY
Bovenstaande regels zijn slechts deels van toepassing op de gemeente Veldhoven in relatie tot onze functie als accountant van de raad vanwege het feit dat een overheidsorganisatie zoals een gemeente zich niet kwalificeert als een OOB. Wij hebben vanzelfsprekend alle aspecten geanalyseerd die onze onafhankelijkheid gedurende het jaar zouden kunnen bedreigen. Daar waar onafhankelijkheidsregels dit vereisen, hebben wij aanvullende waarborgen ingevoerd.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Wat is de reikwijdte van onze opdracht

Conform de aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2013 van de gemeente Veldhoven gecontroleerd. Deze jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een oordeel te geven over de jaarrekening, als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de *Gemeentewet*.

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder het *Besluit accountantscontrole decentrale overheden* (Bado) en het door de raad vastgestelde controleprotocol. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Onze controleaanpak in het kort

Onze controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van zowel de baten en lasten als de activa en passiva, alsmede het voor de naleving van de wet- en regelgeving relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn, maar die niet ten doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de gemeente.

In hoofdstuk *Aandachtsgebieden en bevindingen in de controle* hebben wij u inzicht gegeven in de significante risico's, onze controleaanpak en bevindingen ten aanzien van de jaarrekeningcontrole.

Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving, van de redelijkheid van schattingen die het college van burgemeester en wethouders van de gemeente heeft gemaakt en een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

De met u afgesproken goedkeurings- en rapporteringstoleranties

Op grond van het Bado stelt de raad de goedkeuringstolerantie vast die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren.

Het normenkader en de goedkeuringstolerantie zijn op 29 januari 2014 vastgesteld door de audit commissie, welke hiertoe door de raad is gemandateerd.

Op grond van de jaarrekening 2013 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten afgerond € 1.631.000 (1%) en voor onzekerheden € 4.893.000 (3%). Als de goedkeuringstolerantie niet wordt overschreden, kan een goedkeurende controleverklaring afgegeven worden.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Deze goedkeuringstolerantie is een kwantitatief criterium. De uiteindelijke oordeelsvorming is echter altijd een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve afwegingen.

De rapporteringstolerantie, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden, is door de raad bepaald op € 150.000.

Goedkeurings-tolerantie	Goed-keurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% lasten)	≤ 1%	> 1 < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% lasten)	≤ 3%	> 3 < 10%	≥ 10%	-

Belangrijke aandachtsgebieden in de controle

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het college en de gemeenteraad over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen zijn een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2013 onderkend.

Aan de volgende punten werd extra aandacht besteed bij het nader uitwerken van onze controleaanpak:

- ▶ Financiële positie en kwaliteit resultaat
- ▶ Schattingen en toelichtingen in de jaarrekening
- ▶ Waardering grondexploitaties
- ▶ Rechtmatigheid
- ▶ Wet normering publieke topinkomens
- ▶ Juistheid onderbouwing voorzieningen

Begrotingsbeheer

Met de controle op de juiste toepassing van het begrotingscriterium toetsen wij of het budgetrecht van de gemeenteraad is gerespecteerd. Voor een juiste oordeelsvorming is het van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de gemeenteraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door hogere opbrengsten.

Wij beoordelen bij onze controle de overschrijdingen ten opzichte van de begrote lasten per programma. Dit betreffen enkel de lasten omdat hierop een beoordeling en rapportering van de accountant wordt gevraagd vanuit de *Kadernota Rechtmatigheid*.

Het is de verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders om begrotingsafwijkingen tijdig te signaleren en te rapporteren aan de raad. Het is de verantwoordelijkheid van de raad om hier dan tijdig een besluit over te nemen.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Het is de verantwoordelijkheid van de accountant om de begrotingsrechtmatigheid van de lasten en investeringen te toetsen.

Dit doen wij onder andere door:

- ▶ vast te stellen of begrotingsafwijkingen tijdig zijn gesignaleerd en zijn omgezet in een begrotingswijziging ter autorisatie aan de raad;
- ▶ vaststellen of kostenoverschrijdingen leiden tot een onrechtmatigheid, welke meegewogen moet worden in het accountantsoordeel of niet. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid hoeven niet te worden meegewogen in het accountantsoordeel.

Rechtmatigheid

Wij hebben bij de controle over 2013 de rechtmatigheid getoetst conform de bepalingen van het Bado en de controleverordening/het controleprotocol 2013 van de gemeente Veldhoven.

Bij onze controle hebben wij aandacht gegeven aan de volgende onderwerpen:

- ▶ het rechtmatigheidsbeheer;
- ▶ de naleving van het voorwaarden criterium;
- ▶ de begrotingsrechtmatigheid;
- ▶ het misbruik-en-oneigenlijk-gebruikcriterium;
- ▶ de niet-financiële beheershandelingen.

Verplichtingen inzake Single information en Single audit (SiSa)

Uw gemeente is op grond van wettelijk voorschrift verplicht de verantwoordingsinformatie voor de met name benoemde specifieke uitkeringen hieromtrent op te nemen in een bijlage bij de jaarrekening op basis van een door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voorgeschreven model. Bij de controle van deze bijlage betrekken wij de door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hiervoor gegeven aanwijzingen (Circulaire Single information Single audit 2013, waarin onder andere opgenomen de *Nota verwachtingen accountantscontrole 2013*).

De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- ▶ € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- ▶ 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- ▶ € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

In bijlage 1 van dit verslag rapporteren wij hierover.

Ons controleproces

Onafhankelijkheid en controleproces

Frauderisico's

Onze controle dient zodanig te worden gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang als gevolg van fouten of fraude bevat (*Standaard 240 De verantwoordelijkheden van de accountant met betrekking tot fraude in het kader van een controle van financiële overzichten*). Door de beperkingen die inherent zijn aan een controle, bestaat er een onvermijdbaar risico dat sommige afwijkingen in de financiële overzichten niet zullen worden ontdekt, zelfs wanneer de controle naar behoren is gepland en uitgevoerd overeenkomstig de Standaarden. Onze controlewerkzaamheden omvatten mede de volgens Standaard 240 vereiste werkzaamheden, zoals brainstorming, het verzamelen van informatie met het oog op het vaststellen van en reageren op het risico van fraude en het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden gericht op het risico van het doorbreken van interne beheersmaatregelen door het college, met inbegrip van inzage in journaalboekingen, beoordeling van schattingen en evaluatie van zakelijke redenen voor significante ongebruikelijke transacties.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude berust zowel bij het college. Het is van belang dat het college, onder toezicht van de gemeenteraad, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen omwille van de waarschijnlijkheid dat die wordt ontdekt en bestraft.

Naleving wet- en regelgeving

Wij informeren de gemeenteraad over fraude en illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben.

Bijlage

SiSa-bijlage

Bijlage 1

Het is volgens de *Nota verwachtingen accountantscontrole* voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer specifieke uitkering conform SiSa-bijlage 2013	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2013 (OAB)	0	0	n.v.t.
G1	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) gemeente 2013	0	0	n.v.t.
G1A	Wet sociale werkvoorziening (Wsw) totaal 2012	0	0	n.v.t.
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB gemeente 2013	0	0	n.v.t.
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)	0	0	n.v.t.
G5	Wet Participatiebudget (WPB) gemeente 2013	0	0	n.v.t.